

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Sacramentis in genere, de Baptismo, de Confirmatione, de
Eucharistia, de Pœnitentia, de Extrema-Vnctione, de Ordine & de
Matrimonio

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

§. V. Solvuntur duæ instantiæ contra ultimam conclusionem,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77185](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77185)

52. Dices, ex hac doctrina duo sequi videntur inconvenientia: primum est, quod poenitens qui non haberet tantam contritionem, quanta fuissent merita ejus precedentia, si statim post actam poenitentiam moreretur, perpetuo puniretur, propter peccatum praeiteritum, atque adeo etiam tunc cum in caelo esset beatus; semper enim propter peccatum maneret privatus eo gradu gloriae quem alioquin habuisset. Secundum est, quod Deus non tribuendo totum praeium correspondens precedentibus meritis, videretur eo ipso illorum oblivisci, saltem quoad partem, contra illud Apostoli ad Hebraeos 6. *Non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri.*

33. Respondeo neutrum ex his duobus inconvenientibus sequi ex nostra doctrina: non quidem primum, quia privatio illa juris ad aliquem gradum gloriae essentialis quem homo meruit ante peccatum, non est proprie poena peccati praeiteriti quasi Deus adhuc intendat per illam punire peccatum per poenitentiam deletum, sed est tantum defectus consequens ex alio defectu, videlicet sufficientis dispositionis. Neque etiam secundum, quod enim meritis precedentibus non tribuat Deus totum praeium, praesens ob defectum sufficientis ad hoc dispositionis, non est cum oblivisci talium operum, etiam praesens quoad partem, sed ad hoc verificandum opus esset, quod poenitenti sufficienter ad hoc disposito, ipsum tamen denegaret.

34. Obijcies tertio: Tridentinum sess. 6. can. 32. disertè ait, justificatum bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam, & Jesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, fiunt, verè mereri augmentum gratiae, vitam aeternam, & ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consequutionem, atque etiam gloriae augmentum. Et cap. 16. dicit, nihil amplius deesse iustis, positis tribus illis, quominus vitam aeternam propeverisse censeantur, suo tempore, si in gratia decesserint, consequendam: Ergo ex Tridentino quaecumque bona opera per peccatum mortificata reviviscunt, & augmentum gratiae & gloriae, si homo in gratia decesserit, consequuntur.

55. Respondent aliqui, Tridentinum iis locis non loqui de reviviscencia meritorum, sed intendere solum damnare Lutherum, & alios haereticos, qui putant non sufficere homini ad merendum, quod sit iustus quod sit vivum Christi membrum, quodque operetur in Deo, ut solent iusti operari; sed existimant ut homo mereretur, fore necessarium, ut non esset Deo debitor, & ut ejus opera aequarent operum Christi puritatem.

56. Melius tamen respondetur, dato quod ibi loquatur Concilium de reviviscencia meritorum, hoc solum intendere, quod omnia bona opera in charitate facta, & per peccatum mortificata, per poenitentiam reviviscunt, & in quovis decedente in gratia, aliquem fructum vitae aeternae consequuntur: quomodo autem fiat talis reviviscencia, & à quibus conditionibus vel dispositionibus dependeat, & an bona illa opera, per quamcunque poenitentiam, quantumvis remissam, totaliter & quoad omnem gradum meriti, vel solum juxta mensuram praesentis contritionis sive dispositionis per quam poenitens resurgit, reviviscant, nihil docere aut definire Concilium, sed id relinquere disputationi Theologorum. Imò cum dicat, gratiam dari unicuique juxta ejus dispositionem, non obscurè videtur innuere, merita per peccatum mortificata, reviviscere so-

lum juxta mensuram contritionis & dispositionis, per quam poenitens resurgit, uti quae conclusionem docuimus.

S. V.
Solvuntur duae instantiae contra ultimam conclusionem.

Contra ultimam conclusionem, in qua dicitur, meritis remissis, seu remissis vivitatis, non dari augmentum gratiae in esse physico in hac vita, sed in alia, nempe in instanti separationis animae à corpore, in quo anima in actum ferventissimum charitatis prorumpit, obijciunt Adversarii, quod asserimus vel supponimus rem valde dubiam & incertam: unde enim constat animam separatam prorumpere in actum ferventioris omnibus remissis quos habuit in hac vita, v.g. si aliquis exercuit mille actus meritorios remissos, & alius centum, unde constat quod anima separata unus eliciat actum intensum ut mille, & alia actum intentum solum ut centum;

Addunt posse aliquando contingere, quod aliquis qui habuit plures actus remissos in hac vita, quando moritur, exeat ita purgatus, vel per meritum, vel per sacramenta, quod in ipso instanti separationis videat Deum: in quo casu (in quo actus ferventissimus charitatis, quem in primo instanti glorificationis elicit, non potest esse dispositio ad augmentum gloriae, quia cum talis actus non reguletur per fidem, quia patria non remanet, sed per visionem beatam, prius intelligitur lumen gloriae, seu visio beatifica in subiecto, duam talis actus charitatis non lunat; & aliunde visio illa semel data, cum sit immutabilis, & aeternitate participata manet, non potest amplius augeri.

Ad primum respondeo, id quod asserimus vel supponimus, non esse incertum & dubium, sed probabilissimis niti principijs & consequentijs: nam ex una parte certum est, animam separatam, praesertim in gloria, multo perfectius & intensius operari, quam dum est in corpore, retardante illam in suis actibus; Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam, ut dicitur Sapient. 9. Ex alia vero etiam constat, quod Deus qui merita remissa, seu remissè vivitatis, acceptavit, eisque praeium debitum reddere solent, consequenter debet dare omnia quae ad talem meritorum praeiationem sunt necessaria unde cum sit vel de consonum rationi, quod formae recipiantur juxta dispositionem subiecti, etiam conveniens est, quod Deus det dispositionem illam requisitam ad augmentum gratiae in esse physico, ne merita illa tali praeio defraudentur: Sed talis dispositio in hac vita haberi nequit, quia ut supra in probatione ultimae conclusionis dicebamus, quando homo prorumpit in hac vita in actum ferventioris contritionis vel charitatis, talis actus non solum est dispositio, sed etiam meritorius augmenti gratiae, & accipit gratiam sibi correspondentem: Oportet ergo quod ferventior actus qui requiritur, ut merita remissa, aut remissè vivitatis, assequantur augmentum gratiae in esse physico & qui sit tantum dispositivus ad ipsam, non vero meritorius illius, detur in alia vita, in qua cesset omne meritum; subindeque eliciatur vel in instanti separationis animae à corpore, vel in primo instanti glorificationis. Unde

Ad secundam instantiam dicendum est, quod licet actus charitatis quem homo in instanti glorificationis elicit, & per quem ad recipiendum augmentum gratiae & gloriae meritis remissis aut remissivificatis debetur, physice se disponit, non regulatur per fidem, sed per visionem beatam, nihilominus potest eam in genere causae dispositivae praecedere, subindeque ad augmentum luminis gloriae disponere: sicut qualibet dispositio ultima praecedat formam in genere causae dispositivae, & nihilominus ab illa procedit, ac in genere causae formalis & efficientis dependet: *Calor enim, qui est dispositio ad formam ignis, est effectus processus a forma ignis*, inquit S. Thomas supra quaest. 7. art. 13. ad 2. & organizatio corporis est dispositio ad receptionem animae, & tamen corpus non esse organicum, nisi ab anima, ut docet idem S. Doctor 1. p. quaest. 76. art. 4. ad 1. Est aliud exemplum magis ad rem, in anima Christi, quae in primo instanti creationis actum intensissimum charitatis elicit, quo ad gratiam habitualementem & ad gloriam se disposuit, quae anima Christi à primo instanti conceptionis gaudebat, vel à scientia infusa, quae ad visionem consequitur, tanquam à regulante; unde talis actus in diverso genere causae fuit prior & posterior visioni beatificae; illam enim praecessit in genere causae dispositivae, & fuit posterior in genere causae efficientis, vel regulantis: nullum ergo est inconveniens, quod actus charitatis quem anima in primo instanti glorificationis elicit, sequatur ad visionem beatificam regulativè vel effectivè, & eam praecedat dispositivè.

Ex dictis inferes, quod non solum augmentum gratiae, quod homo iustus per actus charitatis promeretur, sed etiam gratia deperdita, quam absque meritis poenitens ante peccatum fuerat consecutus per primam contritionem, restituitur per poenitentiam, juxta mensuram contritionis per quam homo resurgit; quia etiam ista gratia datur dependenter à dispositione subiecti & juxta quantitatem ipsius. Idem dicendum de gratia sacramentali, ante peccatum recepta, & amissa ratione illius, utpote quia licet conferatur à principio ex opere operato; si tamen amittatur, non recuperatur, nisi ex opere operantis.

Quaerunt hic aliqui, utrum merita mortificata reviviscant per poenitentiam ex iustitia vel ex misericordia?

Respondeo breviter ea reviviscere partim ex misericordia, & partim ex iustitia: Est enim magna Dei misericordia quod Deus propter peccatum mortale hominem non privet in perpetuum jure per merita praecedentia acquisita, & non moraliter abolet merita; sicut in justificatione non solum physice, sed etiam moraliter abolet peccata, & eorum amplius non recordatur in ordine ad culpam vel ad poenam aeternam, ut disputatione praecedenti visum est. Est etiam insignis Dei misericordia, quod Deus hominem lapsam in mortale, excitet ad poenitentiam & contritionem, per quam removetur ob ex peccati, & ad reviviscendum meritorum disponitur. Item misericordia est, quod Deus homini poenitenti conferat gratiam, quae est causa formalis remotionis impedimenti peccati; gratis enim & misericorditer à Deo justificamur, quia nihil eorum quae justificationem praecedunt, sive fides, sive opera, ipsam justificationis gratiam promeretur, ut ait Tridentinum sess. 6. cap. 8. Suppositis autem istis mis-

ricordiis, iustitiae quodammodo est quod merita reviviscant & fortiantur effectum suum, posita conditione à Deo requisita pro mercede reddenda eiusmodi bonis operibus. Propter quod Paulus ad Hebraeos 6. ait: *Non enim est iniustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius*. Dixi iustitiae quodammodo, quia sicut iustitia qua Deus bona opera iustorum remunerat, fundatur magis in promissione & fidelitate Dei, quam in ipsis operibus; ita & illa qua praecedentia merita per peccatum mortificata restituit, & ad praeium vitae aeternae acceptat, fundatur in Dei fidelitate & lege qua misericorditer statuit non punire hominem irreparabili meritorum amissione. Observat etiam Deus in reviviscencia meritorum hanc iustitiam, ut non per qualemcunque poenitentiam, licet veram, peccatorum in pristinum gradum gratiae & gloriae restituat, sed solum per eam quae ipsi proportionatur ut §. in responsione ad primam obiectionem annotavimus. In reviviscencia ergo meritorum non sic splendet divina misericordia, quin etiam in ea detur etiam aliquis locus splendori divinae iustitiae: *universa enim via Domini misericordia & veritas*, ut dicitur Psal. 24.

Circa quaestionem nonagesimam, nihil occurrit dicendum, supra enim disputatione 1. ostendimus contritionem, confessionem, & satisfactionem, esse poenitentiae partes, idque passim docent Concilia & SS. Patres: Tridentinum enim sess. 14. can. 4. sic ait: *Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remissionem requirere tres actus in poenitente, quasi materiam sacramenti poenitentiae, videlicet contritionem, confessionem, & satisfactionem, quatuor poenitentiae partes dicuntur, anathema sit*. Easdem partes enumerat Florentinum in Decreto Eugenii: *Prima est cordis contritio, ad quam pertinet ut poenitens doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero: Secunda est oris confessio, ad quam pertinet ut peccator omnia peccata quorum memoriam habet, suo sacerdoti confiteatur integraliter: Tertia est satisfactio pro peccatis secundum arbitrium sacerdotis, quae quidem praecipue fit per orationem, ieiunium, & elemosynam*. Earum etiam meminit Chrysostomus in Sermone de poenitentia, ubi sic habet: *Perfecta poenitentia cogit peccatorem omnialibenter servare, in corde eius contritio, in ore confessio, in opere toto humilitas, ut quibus modis Deum offendimus (corde, ore, & opere) iisdem reconciliemur Deo; corde quidem per contritionem; ore per confessionem ac opere per satisfactionem*. Gregorius item lib. 6. in 1. Regum cap. 15. historiam Saulis confitentis peccatum quidem, sed honorari desiderantis, poenitentiam reprehendens: *Quid prodest* inquit *confiteri flagitia, si confessionis vocem non sequitur afflictio poenitentiae? Tria quippe in unoquoque consideranda sunt veraciter poenitente; videlicet conversio mentis (qualis est contritio) confessio, & vindicta peccati (sive satisfactio) nempe cum delere nititur, digna afflictionis austeritate quod loquendo confitetur, ut inferius addit.*

Quidpiam porro tale in Magdalena poenitentia notari potest; In lacrymis nimirum contritio, in osculis confessio, in ungenti effusione satisfactio, ut innuit Chrysologus serm. 93. Denum tres istas poenitentiae partes, tribus attributis Divinarum personarum adaptari posse, docet D. Thomas in supplemento quaest. 7. art. 3. ad 3. & fusiùs Albertus magnus in 4. sent. dist. 16. art. 18.

his verbis: *Pœnitentia in tribus partibus suis configuratur Trinitati increate, compunctio enim sive contritio, quæ ex modica pena commutat æternæ tormenta, innititur bonitati, quæ attribuitur Spiritui Sancto: Confessio autem, quæ legitima est & prudens computatio peccatorum ut æstimetur ad pœnitentiam, respondet sapientiæ, quæ attribuitur Filio; & satisfactio, quæ secundum vires amplectitur injuncta, fulcitur potentia, quæ Patri appropriatur.*

De his tribus pœnitentiæ partibus sigillatim nobis incumbit agendum, tribus sequentibus disputationis; deinde de absolutione Sacerdotali, quæ est altera pars Sacramenti pœnitentiæ, gerens vicem formæ, fusè differemus, ac celebres quæ de illa agitantur quæstiones, breviter ac dilucidè resolvemus. Unde fit.

DISPUTATIO VII.

De contritione.

Ad quinque primas quæstiones supplementi.

CUM D. Thomas morte præventus non potuerit de partibus pœnitentiæ in particulari, nec de tribus ultimis Sacramentis, Extrema-Untione, Ordine, & Matrimonio scribere ejus Discipuli, ad complementum hujus tertiæ partis, & totius Summæ Theologiæ ejusdem Doctoris Angelici, ex scriptis ejus in quartum librum sententiarum, quæstiones quæ deerant, in unum opus collegerunt, quod supplementum Summæ appellarunt, in quo primò agitur de contritione, quæ est prima pars Sacramenti pœnitentiæ, de qua etiam in hac disputatione nobis erit agendum.

ARTICVLVS I.

An in dolore de peccato, vel in ejus odio, aut in utroque simul, consistat essentialiter ratio contritionis?

§. I.

Quibusdam præmissis referuntur sententiæ, & verior seu probabilior eligitur.

¹ Suppono primò ex D. Thoma hic quæst. 1. art. 1. hoc nomen *contritio*, derivari à verbo *contrere*, quod significat rem duram in minutissimas partes dividere seu reducere: nam quia peccatum cor & voluntatem hominis indurât, actus ille quo hæc duritia tollitur, & peccatum deletur, merito à Theologis *contritio* appellatur. Hinc Guilelmus Parisiensis pœnitentiam à qua oritur contritio, sic describit: *Pœnitentia est cordis confractio, & comminutio, ac veteris hominis in pulverem redactio.*

² Suppono secundò ex eodem §. Doctore ibidem, veritas tradi solere contritionis definitiones, seu descriptiones. Primò dicitur *dolor pro peccato assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Secundò, *dolor voluntarius pro peccato, puniens quod dolet se commisisse.* Tertiò ab Iudoro sic describitur: *Contritio est compunctio*

^A & humilitas mentis cum lacrymis, veniens de remissione peccati, & timore iudicii. Quarta definitio quæ est Augustini sic habet: *Contritio est dolor in mitemens peccatum.* Quinta quæ est Gregorii magistri talis est: *Contritio est humilitas spiritus, amissionis peccatorum, inter spem & timorem.* Demum contritio à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 4. definitur *anima dolor ab detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* In qua definitione tres recententur actus, ad contritionem perfectam concurrentes, nimirum dolor de peccato, ejus odium seu detestatio, & propositum amplius non peccandi.

^B Suppono tertio, ex his tribus actibus, ultimum non esse de essentia contritionis, utpote cum sit actus ab ea distinctus, & contingere possit, quod aliquis dolens de peccatis propter Deum faciat dilectum, iustificetur sine tali proposito explicito quia nimirum non cogitat de vita de futura, sed tantum de divina bonitate, & gravitate offensus Deum commisse. Fateor tamen tale propositum esse propriam passionem actus contritionis, cum ex eo quod quis de peccato dolet, ipsamque detestetur, lequatur ex natura rei, quod relictum amplius non peccare. Restat ergo discutere solum de aliis duobus actibus, nimirum de odio peccati, & de dolore sive tristitia de ejus commissione, in quonam scilicet ex illis ratio contritionis essentialiter consistat?

^C Prima sententia, quæ est Cajetani tomo 1. regulæ tract. 4. quæst. 1. docet quod illa consistit essentialiter in actu odii de peccato, & quod dolor non habet tantum ut propria ejus passio. Secunda quam tenet Suarez quæst. 85. disp. 4. sect. 1. aliter illam esse essentialiter detestationem peccati, quam vult esse actum distinctum tum ab odio quam à dolore peccati. Tertia verò existimatur, illam tam in actu odii de peccato, quam in actu doloris consistere essentialiter. Ita Agidius Caninck in Tract. de pœnit. disp. 1. dub. 2. Pro resolutione.

^D Dico primò, contritio non consistit essentialiter in aggregato actuum odii seu detestationis peccati, ac doloris de ipso, quamvis utrumque necessario includat.

probatum prima pars: Actus primarius, cuiusque virtutis specialis debet esse unus tantum, & non aggregatum ex pluribus; cum enim debeat immediate ab illa elici, & per ordinem ad ipsam talis virtus specificetur, debet necessario esse illi similis in specie, subindeque cum virtus specialis sit simplex qualitas unius speciei, actus ejus primarius, debet esse simplex actus unius speciei, & non quid aggregatum ex multis actibus: Sed contritio est actus primarius pœnitentiæ, quæ est virtus specialis ut disp. 2. art. 2. ostensum est. Ergo contritio non consistit essentialiter in aggregato actuum odii seu detestationis de peccato, ac doloris de ipso, sed in uno solù ex illis duobus actibus.

^E Quod verò utrumque necessario includat, manifestum est, quia ad destructionem peccati ad quam pœnitentia ordinatur essentialiter, requiritur odium & detestatio peccati, ac simul dolor & tristitia de ipso; nam odium & detestatio per se causant dolorem de ipso, & dolor per se supponit odium & detestationem mali presentis, non enim quis dolet, nisi de malo quod displicet.

Dico secundò, contritio consistit essentialiter in dolore de peccato, ut est offensa Dei, & propositivè tantum in odio sive detestatione ipsius. Probatum